

Høringssvar angående forslaget til ny forordning om produktion og handel med planteforermingsmateriale

Lovgivning bør støtte bevaring og vedligeholdelse af plantegenetiske ressourcer

Den danske implementering af EU's frølovgivning har været en tilfredsstillende model for bevaring og vedligeholdelse af plantegenetiske ressourcer (PGR) i Danmark siden 2015. Vi mener, at den kan danne grundlag for bevaring og vedligeholdelse af PGR i hele EU.

I den danske implementering kræves hverken registrering eller SES-test (test for Selvstændighed, Ensartethed og Stabilitet) af planteforermingsmateriale (plant reproduktive material - PRM), så længe formålet er **ikke-kommercielt**. Et ikke-kommercielt formål defineres som **al handel og overdragelse af PRM med et ikke-kommercielt formål for modtageren**.

BAGGRUND

Juridisk og politisk grundlag

Grundlaget for al bevaring af plantegenetiske ressourcer (PGR) hviler på **Biodiversitetskonventionen** (CBD), som fastslår, at stater har suveræn ret til at udnytte deres PGR og ansvar for bevaring og bæredygtig udnyttelse af de biologiske ressourcerⁱ.

Yderligere fastslår **Den Internationale Traktat for Plantegenetiske Ressourcer for Fødevarer og Landbrug** (ITPGRFA) i sin Anden Globale Aktionsplan (GPAII), at PGR skal bevares *ex situ* i genbanker og kompletterende *in situ* - for afgrøders vedkommende *on-farm* - som sikkerhed og for at fremme en adaptiv bevaring i forhold til miljøetⁱⁱ, som jo i dag er under kraftig forandringⁱⁱⁱ.

Den danske implementering af EU's frølovgivning

Tidligere, dvs. før 2015, hvor EU-parlamentet nedstemte EU kommissionens forslag til nyt handelsdirektiv for planteforermingsmateriale (PRM), foregik *on-farm* bevaringsarbejdet i Danmark under radaren og lidt ulovligt.

Den daværende NaturerhvervsStyrelse, Landbrug & Fødevarer, Foreningen Frøsamlerne og andre aktører satte sig sammen i et dialogforum, hvor problemer og muligheder blev diskuteret igennem. Det resulterede i NaturerhvervsStyrelsens "Vejledning om handel med og overdragelse af frø til ikke-kommerciel brug og bevaring"^{iv}, som fokuserer på, om **anvendelsen af PRM er kommerciel** eller **ikke-kommerciel** i forbindelse med handel eller overdragelse af PRM.

Handel eller overdragelse defineres udelukkende ud fra, **om modtageren anvender PRM kommercielt** eller **ikke-kommercielt**.

- Hvis PRM handles eller overdrages til **kommerciel** anvendelse hos modtageren, skal planten være registreret på EU's sortliste og opfylde de almindelige SES-kriterier (Selvstændighed, Ensartethed og Stabilitet), som gælder for kommercielle frø.
- Sker handel eller overdragelse derimod med et **ikke-kommercielt** sigte, kræves hverken registrering eller SES-test. PRM kan dermed handles eller overdrages frit.

Der blev udviklet et beslutningstræ, så det er let at forstå reglerne for såvel professionelle som almindelige borgere^v.

Den danske implementerings betydning for bevaring af landracer og ældre sorter

Denne tolkning af EU's frølovgivning er specielt relevant ved *on-farm* bevaring og dynamisk vedligeholdelse af PGR af landracer og ældre sorter, fordi de er genetisk uensartede og dermed ikke lever op til de nutidige SES krav.

Derfor vil de aldrig kunne registreres på EU's sortliste.

Med de nuværende danske regler kan disse sorter frit handles og overdrages, så længe det blot sker uden kommercielt sigte.

Har den danske implementering haft positiv betydning for bevaring og vedligeholdelse af PGR? (øget agrobiodiversitet eller andet)

En undersøgelse fra 2022 har vist, at der i den mellemliggende periode er kommet større diversitet på hobbymarkedet. De følgende aktører udveksler eller sælger bevaringssorter eller nye OHM-sorter:

- Alle 456 sorter bevaret af Foreningen Frøsamlerne kan nu byttes mellem foreningens 1200 medlemmer, og ydermere sælges 150 af sorterne på markeder og 48 sorter i foreningens **webshop**.

- **Fuglebjerregaard** sælger 1626 sorter, hvoraf 600 beskrives som gamle sorter (vi er ikke sikre på, hvor mange af disse, der er uregistrerede sorter, men mange af dem er).
- **Landsorten** sælger 53 kornsorter (flere er nye sorter, registreret som OHM).

Der kan være flere sorter tilgængelige på det danske marked, men disse er de primære kilder.

I løbet af de forgangne 7 år har det dermed vist sig at være en tilfredsstillende løsning for on-farm vedligeholdelse og brug af PGR. Tilmed har den omtalte Vejledning påkaldt sig stor international bevågenhed og beundring. Frøsamlerorganisationer og Community Seed Banks i hele Europa har ladet sig inspirere og arbejder for at implementere lignende løsninger. Estland og Norge er fx ganske langt med at implementere en ordning, der ligner den danske.

Har den danske implementering haft negativ betydning for det kommercielle frømarked? (plantesygdomme, svindel eller andet)

Det danske Ministerium for fødevarer, landbrug og fiskeri administrerer ordningen og udgiver den før omtalte Vejledning. Der er ikke registreret hverken plantesygdomme, svindel eller andet, som frygtet, også blandt konventionelle frøproducenter. Hvis implementeringen havde haft uheldige konsekvenser for erhvervet, ville ministeriet have været nødt til at ændre den.

Hvordan fungerer registreringen af bevaringssorter og Økologisk Heterogent Materiale (OHM)?

Bevaringssorter af PGR kan ikke godkendes på EU's sortliste, da de ikke kan bestå SES-afrøvningen (Selvstændighed, Ensartethed og Stabilitet). Det skyldes den manglende ensartethed (høj heterogenitet). Derfor er der pt. to muligheder for at få disse sorter på det kommercielle marked:

- optagelse på **bevaringssortlisten**^{vi}
- godkendelse som **økologisk heterogent materiale (OHM)**^{vii}

Bevaringssorter og oprindelige landracer består ofte af mange genotyper, er variable og heterogene. Derfor er ordningen for OHM også en velegnet mulighed for at bevare og dyrke dem. Den kan også anvendes til udvikling af nye heterogene populationer, som kan udvikle sig dynamisk og tilpasse sig dyrkningsbetingelserne. En slags forædling på marken, som retter sig mod alle de eksisterende dyrkningsforhold - ligesom før i tiden, da historiske bønder udviklede de gamle landsorter, som er grundlaget for vores moderne jordbrug.

Begge dele er bekostelige og besværlige. Heterogent materiale kan dog her i introduktionsperioden registreres gratis. Den enkle markedsadgang, som pt. gælder for OHM, vil også kunne fremme adgangen af flere bevaringssorter og gøre det mere attraktivt at dyrke dem.

Registreringen er dog stadig slet ikke så krævende og dyr som anerkendelse af en ny sort på EU's sortliste. De registrerede bevaringssorter kan frit opformeres, købes og sælges af alle (bevaringssorter dog i begrænset kvantum).

Bevaringssorterne kan samtidig ikke beskyttes af forædlerrettigheder, som en ny sort på EU's almindelige sortliste kan. Hvis en almindelig ny sort bliver en markedssucces, vil den dog give afkast til forædleren, når den sælges.

Problemet bliver derfor, at salg af bevaringssorter kræver:

- registrering, så de kan sælges kommercielt,
- bevaring, så de ikke går tabt
- vedligeholdelse, så såsæden holdes fri for skadedyr og sygdomme og ikke krydses med andre sorter.

Dette arbejde varetages og betales i dag udelukkende af NGO'er (i Danmark: Foreningen Frøsamlerne) og genbanker (i Norden: NordGen og de tilknyttede klonarkiver).

Men der er ikke taget hånd om finansiering af hverken registrering, bevaring eller vedligeholdelse, hvis afgrøderne skal opformeres og i kommerciel dyrkning. Disse led i værdikæden kræver særlig opmærksomhed. Salg på kommercielle vilkår og systematisk bevaringsarbejde er to forhindringer, der hidtil har gjort det vanskeligt. Det er bekosteligt at registrere, og det giver ikke økonomisk afkast til den, der gør det. Det er en af grundene til, at kun to sorter har fundet vej til markedet, siden ordningen indførtes i 2010. Disse to sorter er registreret af Foreningen Frøsamlerne i jan. 2023.

Ordningen med bevaringssorter fungerer bedre i andre af de nordiske lande, blandt andet fordi det er langt billigere at registrere. Derfor er der også betydeligt flere registrerede bevaringssorter i fx Sverige.

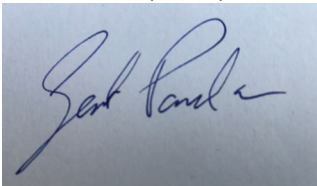
Foreningen Frøsamlerne, Drøwten 9, 8830 Tjele, tlf. 23 44 84 21

Da vi er i en omstillingsfase, hvor vi går over til mere produktion af bælgplanter som føde og foder for folk og fæ, vil en nemmere registrering af traditionelle bevaringssorter kunne hjælpe en større diversitet af bælgfrugter på vej. Der er avlere der er indstillet på at bidrage til denne udvikling, men på grund af manglende udsæd af dansk oprindelse er de nødsaget til at købe udenlandske frø. Herved mister vi den nationale forankring og bevaringskomponenten i arbejdet.

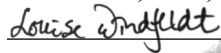
Vi mener, man bør fritage alle bevaringssorter for registrering, da det vil fremme bevaring og brug og dermed sorterens dynamiske tilpasning til et klima i hastig forandring.

Med venlig hilsen

Hortonom, PhD, Gert Poulsen (adoptionssekretær i Foreningen Frøsamlerne)

Hortonom, PhD, Louise Windfeldt (faglig sekretær i Foreningen Frøsamlerne)

ⁱ **CBD, Article 3. Principle**

States have, in accordance with the Charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction.

CBD, Article 6. General Measures for Conservation and Sustainable Use

Each Contracting Party shall, in accordance with its particular conditions and capabilities:

- (a) Develop national strategies, plans or programmes for the conservation and sustainable use of biological diversity or adapt for this purpose existing strategies, plans or programmes which shall reflect, inter alia, the measures set out in this Convention relevant to the Contracting Party concerned; and
- (b) Integrate, as far as possible and as appropriate, the conservation and sustainable use of biological diversity into relevant sectoral or cross-sectoral plans, programmes and policies.

ⁱⁱ **Ex situ** bevaring (alle planter) sker primært i genbanker og klonarkiver.

In situ bevaring (afgrødernes vilde slægtninge) sker ved beskyttelse af den vilde natur, hvor planterne findes.

On-farm bevaring (afgrøder) sker hos jordbrugere og aktører, der arbejder med bevaring af plantegenetiske ressourcer, i Danmark primært hos Foreningen Frøsamlerne og nogle få, private aktører.

ⁱⁱⁱ **Objectives:** To use the knowledge generated during the past two decades in order to promote and improve the effectiveness of on-farm conservation, management, improvement and use of PGRFA. To achieve a better balance and integration between ex situ and in situ conservation. To realize Farmers' Rights as detailed in Article 9 of the International Treaty at the national and regional levels and according to national legislation and priorities. To promote the equitable sharing of benefits arising from the use of PGRFA as called for in Article 13 of the International Treaty. To foster the future emergence of public and private seed companies and cooperative enterprises that address local needs as an outgrowth of successful on-farm crop selection and breeding. To maintain traditional seed exchange and supply systems, including community gene banks, and strengthen local markets for products, especially for small-scale and subsistence farmers in developing countries and taking into account phytosanitary constraints. To take full account of the role of women in agricultural production in many developing countries, particularly regarding on-farm management of PGRFA. To foster successful selection and breeding, particularly in the light of climate change. (GPAII, p.26)

^{iv} **Den nyeste version på dansk fra marts 2023:**

https://lbst.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Virksomheder/Froe_kom/Vejledninger/Hobbyvejledningen_-_REV1_marts_2023.pdf

^v **Du finder beslutningstræet på dansk her:** <https://www.froesamlerne.dk/viden-om/froepolitik/froesamlerne-og-eus-froelovgivning-i-2022>

^{vi} **Læs om bevaringssorter her:** <https://lbst.dk/nyheder/nyhed/nyhed/du-maa-gerne-bytte-froe-naar-de-er-beregnet-til-ikke-kommerciel-brug-og-bevaring>

^{vii} **Læs den danske forordning om OHM her:** <https://lbst.dk/virksomheder/froe-og-saedekom/registrering-af-oekologisk-heterogent-materiale>